

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 174, GOD. XI, BEOGRAD, UTORAK, 16. AVGUST 2016.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 20. septembra

MIXER

Piše: Piter Troh

NASLEDNICI I NEŽELJENA NASLEĐA

Kosovski identiteti između socijalizma i nacionalizma

Otrežnjujuće je čitati *Izvore totalitarizma* Hane Arent ovih dana. Knjiga opisuje logiku iza uspostavljanja i funkcionisanja totalitarnih režima u nacističkoj Nemačkoj i Sovjetskom savezu i pokazuje da ta logika nije marginalni fenomen izvan glavnih tokova naše društvene istorije, nego sastavni deo modernog društva kao takvog. Stoga, elementi te logike i dan danas karakterišu način na koji gledamo na svet. Jedan od tih elemenata je sklonost modernog čoveka da prihvati utehu koju nudi interna kohezija društvene strukture i njeni narativi, iako je ta struktura zasnovana na klimavim pretpostavkama i iako ostvarivanje tog logičnog narativa zahteva neracionalne, čak samoponištavajuće mere i dovodi, gledano sa strane, do upadljivo simplističkih, grotesknih i čak lažnih situacija.

Kad gledamo na prošlost, skloni smo da prihvatamo uspostavljene, logične narative, a retko preispitujemo odnos tih narativa sa istorijskim materijalom oko nas i njegov selektivni značaj za budućnost. Čovek sklapa legende o prošlosti da bi u beskrajnom lancu događaja našao jednostavnu logiku svesnih dela koja nose sa sobom ključ za budućnost. Mi sravnjujemo prošlost, tako da bismo mogli da snosimo odgovornost za dela koja nismo počinili i za posledice koje nismo predvideli, a za koje će nas istorija držati odgovornim, kao nesmotreni naslednici delovanja drugih ljudi. Na taj način, prošlost postaje naša (Hannah Arendt, *The Rise of Totalitarianism*, 1976 [1948], str. 270).

PARALELNE FANTAZMAGORIJE DUGOG TRAJANJA

Sudeći po stepenu jednostavnosti legendi o prošlosti Kosova, ima tu dosta elemenata za koje čovek ne bi želeo da snosi odgovornost. Po dolasku na Kosovo pre dve godine, odmah sam primetio koliko je prošlost prisutna u današnjem kosovskom društvu. Za razliku od moje rodne Belgije, gde istorija nije toliko relevantna u čestim političkim prepirkama o državnom uređenju, čitava politička diskusija na Kosovu je koncipirana kao samo još jedan korak u dugom, istorijskom nasleđu. Dolazeći iz Beograda, gde je Vidovdan važan na retoričkom nivou, iznenadilo me je koliko je Vidovdan realan, socijalno i politički značajan događaj na Kosovu. Ove godine, u Mitrovici je otkriven novi spomenik Caru Lazaru na Vidovdan. Ovaj spomenik i istorijska legenda na koju se on odnosi treba da odrazi suštinu politike srpske zajednice na Kosovu. Kosovski Albanci grupišu se

iza narodnih heroja iz perioda albanskog nacionalnog preporoda. Premeštanje kostiju narodnog heroja Ise Boljetinija u rodno mesto Boljetin na severu Kosova jezgrovitro izražava dugoročnu politiku albanske kosovske zajednice.

Jednostavno rečeno – i sam podležem sklonosti modernog čoveka da racionalizuje i time simplifikuje svet oko sebe – postoje dve legende o kosovskoj prošlosti. Jedna u srpskom ključu, druga u albanskom. Ova dva dominantna istorijska narativa o Kosovu razvijaju se u tesnoj vezi, iako se međusobno potiru. Oba su usredsređena na nerazdvojnu vezu između sopstvene zajednice i zemlje, a onda i na borbe u kojima se zajednica na neki paranormalan način izvlači iz teške situacije da bi još jednom potvrdila trajnu vezu sa Kosovom. U oba slučaja, senka jednog večnog protivnika definiše nit istorijskih događaja sve do savremenosti. Iako je protivnik sveprisutan, on se retko detaljnije opisuje, već ostaje u svojoj jednostrano negativnoj ulozi i često se čak i ne spominje eksplicitno. Srpski i albanski narativi o Kosovu čine dijalog u kom sagovornik nikad ne dobija aktivno mesto. Krajnji rezultat su dve legende u kojima se nepogrešivo oseća izakulisno prisustvo nekog protivnika koji definiše celi istorijski razvoj, ali bez obzira na tu moć, ispostavlja se da je neprijatelj bedna, pasivna, jednolična i negativna pojava za koju nema mesta u istinskom istorijskom razvoju Kosova.

Selekcija i interpretacija istorijskih događaja zavisi od njihovih potencijala i upotrebnih vrednosti, korisnosti za budućnost Kosova, koja je ili albanska ili srpska, a retko kad nešto drugo (bilo multinacionalna, bilo ne-nacionalna). Ako je taj pogled na budućnost prilično ograničen i nerealan s obzirom na trenutnu situaciju i okolnosti (što ne znači da ne može da bude logičan ili utešan), ni pripadajući pogled na prošlost nije bolji. Gledajući sa strane, obe istorijske legende su upadljivo i čak uvredljivo po-

MITROVICA – BIVŠI GRAD BUDUĆNOSTI

Sveprisunost prošlosti u kosovskom pejzažu se odražava i u spomenici-
ma. Kosovo je puno socijalističkih
spomenika – iako je vrlo teško doći
do njih – a još je punije savremenih
spomenika slavnim ličnostima iz ak-
tuelnih albanskih ili srpskih legendi
– spomenika borcima OVK-a ili srp-

skim srednjovekovnim herojima. Ovi drugi su jednostavni i narativni, njihov značaj je jasan svima i ne dopušta lični doprinos. Ali spomenici jednom Bilu Klintonu ili Caru Lazaru ispadaju bedni, blede i privremeni pored Bogdanovićevog spomenika Rudarima palim u NOB-u iznad Mitrovice, a njihova figurativnost i jednoznačnost ubija svaku maštu i ne dozvoljava raznovrsnost u pogledu na prošlost i na budućnost.

BETON BR. 174 DANAS, Utorak, 16. avgust 2016.

nije, da li bi on Muharem Bazdulj, koji nosi tursko ime, mogao u Beogradu, u novinama za koje piše (*Vreme, Politika, Blic*, itd.) ili na RTS-u, slobodno reći, naprimjer, da se u Srebrenici desio genocid? Zapravo, da li bi to čak mogao uraditi, i da uzme srpsko ime i pređe na pravoslavlje, a da ne izgubi masmedijski tretman koji ima? Čini mi se da Beograd ima razumijevanja za „Turke“, kao što Sarajevo ima za „Vlahe“, samo ako su poslušni i govore u skladu sa čaršij-

Piše: Aleksandar Pavlović

VELIKI MANIPULATOR

Izložba „Necenzurisane laži: manipulacija pojmom cenzure u Srbiji 2014-2016“ umalo da uspe da predstavi naprednjake kao nešto više od stranke mediokriteta, nadridoktora i smutljivaca. Sa estetske strane, kičmu izložbe predstavljaju vizuelno efektni panoi koji sadrže kompilacije antirežimskih tekstova, izjava i tvitova, postavljenih na beloj pozadini koja asocira na noseće stubove ili karijati-de. Ovi panoi se protežu od vrha prostorije, nastavljaju se i po podu i tu završavaju urolani, ukazujući time na *beskrajnost* niza anti-naprednjačkih *laži*. Da se stalo na tome, mogli bismo zaključiti da taj *bezbroy* raznoraznih neatribuiranih poruka i isečaka sugerše postojanje jednog, u fukoovskom smislu, bezličnog, anonimnog kritičkog i antirežimskog diskursa, čemu doprinosi i opis izložbe na srpskom i, za naprednjake iznenađujuće dobrom, engleskom jeziku.

Da se stalo na tome, velim, ova je izložba mogla nagovestiti i, kakvu-takvu, savremenu naprednjačku estetiku. Ali, nije. Pored rečenih panoa date su, krupnim slovima na crnoj pozadini, kao *epitafi*, antirežimske izjave Vesne Rakić Vodinelić, Snježane Milivojević, Saše Jankovića, Dunje Mijatović i drugih; uklesane zlatnim slovima na crnoj ploči, potpisane imenom i prezimenom i smeštene u mermerni Progresov prostor, one podsećaju na nadgrobne ploče na kojima još samo treba dopisati godinu rođenja i (što skorije) smrti.

To atribuiranje, navođenje imena ljudi, njihovih fotografija, poruka sa tvi-ter naloga, stvara kod posmatrača uznemirujući utisak da je ovde u suštini u pitanju javna prozivka, malo uglađenija crna lista, žigosanje kritički nastrojenih novinara i javnih ličnosti.

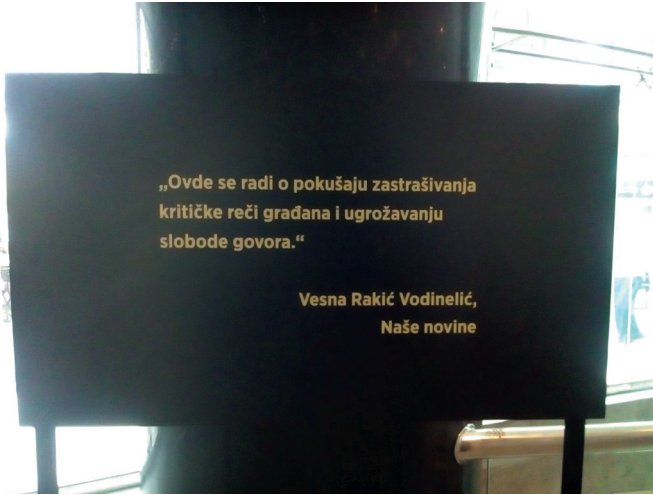
Takav postupak je, pre svega, patološki. Demokratski izabrana vlast, koja ima stabilnu većinu u parlamentu i korektne odnose sa međunarodnom zajednicom, nema nijedan razuman razlog za, a sve razloge *protiv*, postavljanja jedne ovakve izložbe. Ovako, vidimo vladajuću stranku koja već godinama obećava rešavanje akutnih ekonomskih i političkih problema u zemlji, a za to vreme troši značajne resurse na minuciozno katalogizovanje neistomišljenika i njihovih izjava. Naime, kako je precizno navedeno u opisu, izložbu čini „uži izbor od 2523 primera koje smo izdvojili od pregledanih 6732 negativnih medijskih priloga“. Kada neko istraživanje obuhvata ovako impozantnu građu, obično se navodi kojom je metodologijom ona obrađena; recimo, uz korišćenje medijske baze Ebart, uz pretragu ključnih reči poput: cenzura, režim, Vučić, laži, i sl. Ovde takvog podatka nema, pa se stiče utisak da je čitava ta građa prikupljana „peške“. Drugim rečima, dotična Informativna služba esesena godinama predano i pedantno sakuplja, sortira, datira i imenuje sve antirežimske napise u svim štampanim i elektronskim medijima, uključujući tu i tvi-ter naloge. Izabraću da verujem u to da Informativni tim, *ipak*, predstavlja ekipu koja je sve ovo pregledala povodom izložbe, a ne nekakvu stranačku NSA ili UDBU koja slaže dosjee o neprijateljima režima. U svakom slučaju, „Necenzurisane laži“ nepoćudnima šalje jasnu poruku da „OZNA sve dozna“ i da „neko to od gore vidi sve“. Zatim, ovakvo imenovanje ljudi je i po svemu sudeći protivzakonito. Citiranje nečije izjave je, doduše, legalno, ali navođenje nečijih

skim političko-ideološkim bontonom. Tako je Muharem dobar za Beograd, ako 11. jula ne piše o Srebrenici, već o lubenicama i fudbalu. Suština je u tome da bi Nenad imao jednake probleme i u Beogradu i u Zagrebu, da radi i živi tamo, imao jednake probleme kakve ima u Sarajevu, dok ih Filip Mursel Begović, takve, nije imao ni u Zagrebu (kao urednik „Behara“), ni u Sarajevu, kao što ih Muharem Bazdulj nije imao, niti može imati, bilo u Sarajevu bilo u Beogradu ■

reči bez dozvole u negativnom kontekstu i na način koji ugrožava ili može ugroziti njegovu ili njenu čast i ugled je potencijalno kažnjivo. Igor Brakus i karikaturisti Koraks i Petričić već su najavili tužbu naprednjacima zbog povrede autorskih i srodnih prava, a moguće je da će im se u tome još neko pridružiti. Napokon, čini mi se da čitava izložba počiva na jednog logičkoj grešci iliti podvali. *Stricto sensu*, to što su razni ljudi izjavili kako u Srbiji cenzure *ima*, nije samo po sebi dokaz da nje *nema*, već jedino da je u Srbiji moguće reći da cenzure ima. A to, gospodo, nije isto. Izložba koja bi zaista pokazala kako je Srbija medijski slobodna zemlja sastojala bi se, primera radi, od pozitivnih izjava i izveštaja evropskih i svetskih zvaničnika o stanju medija u Srbiji, od navođenja medija koji su za naprednjačkog vakt-a uspešno oslobođeni i finansijski stali na noge, od broja novouvedenih slobodnih i kritički nastrojenih emisija i listova poslednjih godina, od afera i skandala koje su mediji razotkrili a tužilaštvo uspešno rešilo i tako dalje. Umesto toga, imamo stvarnost u kojoj je urušen B92, prodat Studio B, stavljen na brnjica RTS-u a sve više i RTV-u, proterana Olja Bečković a Kesić sve duže na „službenom putu“; i, kao surogat te i takve stvarnost, izložbu koja citira dotične koji upozoravaju na cenzuru u Srbiji. Pa, bogami, biće da imaju dobre razloge za takve tvrdnje. Prema tome, ako izložba „Necenzurisane laži“ nešto predstavlja, to nije svedočanstvo o slobodi medija, već o auto-

ritarnoj prirodi režima u Srbiji koji *svaku* kritičku opasku vidi kao opasnost i udar na vlast. Tako se među citiranim primerima našlo i mnoštvo benignih opaski kao što je izjava jednog akademika da će „Srbiju upropastiti lažne diplome i doktorati“. Ako ovo uzmemo kao kriterijum za uključivanje u izložbu, ispada da laž i manipulaciju predstavlja svaka izjava da ne živimo u najboljem od svih svetova i da u Srbiji nije sve savršeno. Zar je uopšte potrebno ponavljati da put bez kritičke misli i slobode medija ne vodi u razvijenu demokratiju nego u totalitarizam, u koncentrisanje vlasti u rukama jednog čoveka umesto u institucijama, u zaglupljivanje naroda nasuprot

ritarnoj prirodi režima u Srbiji koji *svaku* kritičku opasku vidi kao opasnost i udar na vlast. Tako se među citiranim primerima našlo i mnoštvo benignih opaski kao što je izjava jednog akademika da će „Srbiju upropastiti lažne diplome i doktorati“. Ako ovo uzmemo kao kriterijum za uključivanje u izložbu, ispada da laž i manipulaciju predstavlja svaka izjava da ne živimo u najboljem od svih svetova i da u Srbiji nije sve savršeno. Zar je uopšte potrebno ponavljati da put bez kritičke misli i slobode medija ne vodi u razvijenu demokratiju nego u totalitarizam, u koncentrisanje vlasti u rukama jednog čoveka umesto u institucijama, u zaglupljivanje naroda nasuprot

razvijanja njegove kritičke svesti i snažnog i efikasnog javnog mnjenja, itd. Ova je izložba, dakle, izašla iz Šešeljevog i Miloševićevog šinjela, iz duha devedesetih i progona novinara kanonizovanih u Zakonu o informisanju iz 1998. godine, iz glave onih koji novinare i kritički orijentisane intelektualce doživljavaju kao neprijatelje, remeti-lački faktor i petokolonaše, koji ih javno prozivaju i ponižavaju. To je izložba jednog režima koji ogoljavaljem svoje moći i radikalizovanjem svoje vlasti samo podstiče nove oblike otpora ■

→ Sa izložbe „Necenzurisane laži“. Foto: A. Pavlović ←

Piše: Jelena Anđelovska

ROSENHEIM

Rajner i ja
bili smo
i u tom vozu.

Noćna vožnja.
Trebalo je kupiti karte.
Stanica, žbun ljudi.
Dolazim iz Nigerije.
Avganistan.
Pakistan.
Idem u Francusku.
Zašto niko nije iz Izraela?
Zato što govorim francuski.
Ja sam frizer.
Moja mačka je ostala negde u ruševinama.
Blago tebi.
Nisam mogla da povedem svog psa.
Jesi li religiozna?
Ne verujem u boga.
Ja sam paleontolog.
Ne razumem.
Jesi li muslimanka?
Ne verujem u boga.
Ko ti daje hleb?
Sama sebi.
U šta onda veruješ?
U ovog ovde Rajnera.
Evo ti dvesta evra.
Kupi nam karte.
Nema karata za taj voz.
Neće da nam prodaju karte.
Kako podmuklo.
Lome nam noge.
Seku krila.
Fuckers.
Srećno.
Rukovanja.
Osmesi.
Vesela deca.
Šaljivi ljudi.
Ponosne starice.
Posle celog života,
u još jedan ceo.
Početak je težak.
Nije baš ljubavna gurka.
Nije baš majčina ruka.

Noć se spustila. Rajner u mom krilu. Divlje posmatra. Nikad nije izgledao tako divlje. Ulična svetla poseku mrak, da vidimo lica. Ko se koga plaši? Ko se koga više plaši?

Dečak spava i plače.
Rajner i ja ga mazimo.
Tata ga uzima u ruke.
Mirno je.
Naporno je.
Požudne oči mladića.
Polomljena leđa starca.
Mama drži bebu u rukama.
Noć se završila.
Kao tiha predstava.
Ulazi policija.
Do you have a passport?
No.
Kršite zakon o strancima.
No.
Izađite iz voza.
No.
Kršite zakon o strancima.
No.
Pođite sa nama.
Dobro jutro.
Dijalog se ponavlja.
U vozu koji kasni
ostaju samo
patrljci noći
beli evropljani
crna mačka i ja ■